

**FUNKCINIŲ NACIONALINIŲ SĄSKAITŲ SISTEMOS (SNA, 1993)
KLASIFIKATORIŲ**

COICOP, COPNI, COFOG

ĮVADINĖ DALIS

PRATARMĖ

1995m. Nacionalinių sąskaitų sekretoriato vietinė darbo grupė (ISWGNA) pakvietė OECD dalyvauti rengiant redaguotus tris iš esančių keturių 1993 m. Nacionalinių sąskaitų sistemos funkcinį klasifikatorių variantus, tai yra, “Individualaus vartojimo išlaidų pagal paskirtį klasifikatorių” (COICOP), “Ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams, išlaidų pagal paskirtį klasifikatorių” (COPNI) ir “Valdymo funkcijų klasifikatorių” (COGOF). Tuo pačiu metu ISWGNA pakvietė Jungtinių Tautų statistikos skyrių (UNSD) peržiūrėti ketvirtąjį klasifikatorių – “Gamintojų išlaidų pagal paskirtį klasifikatorių” arba COPP.

Šiame David'o Roberts'o iš OECD Statistikos direkcijos parengtame dokumente pateikiamos galutinės COICOP, COPNI ir COGOF klasifikatorių versijos. 1999 m. kovo mėnesį šie variantai kartu su galutiniu COPP klasifikatoriaus variantu bus pateikti Jungtinių Tautų statistikos komisijai, kad ji juos patvirtintų.

Peržiūrdama šiuos klasifikatorius, OECD nuolatos konsultavosi su Europos bendrijų statistikos tarnyba (Eurostat), Jungtinių Tautų statistikos padaliniu (UNSD) ir nacionalinėmis valstybių narių statistikos agentūromis. Ankstesnės klasifikatorių versijos buvo svarstomos įvairiuose nacionalinių sąskaitų specialistų susirinkimuose, kuriuos Liuksemburge, Paryžiuje ir Ženevoje organizavo OECD, Eurostat ir Jungtinių Tautų Europos šalių ekonomikos komisija. Juos taip pat visame pasaulyje išplatino Jungtinių Tautų statistikos padalinys (UNSD).

COICOP, COPNI ir COGOF klasifikatorių autoriai netvirtina viską žiną, taip pat aiškinamosios pastabos nenumato visų galimų atvejų ar visų šalių galimų situacijų. Todėl OECD, Eurostat ir Jungtinių Tautų statistikos padalinys (UNSD) numatė konsultavimosi procesą, siekiant išsiaiškinti, kaip traktuotini nauji produktai ir kintančios aplinkybės. Sprendimai bus priimami, atsižvelgiant į atskirus konkrečius atvejus, remiantis pagrindiniais klasifikatorių kriterijais ir duomenų tinkamumo ar galimybės juos surinkti praktiniais aspektais. Nacionalinės statistikos agentūros ir kiti vartotojai, turintys klausimų ar užklausimų, gali kreiptis šiais adresais: david.roberts@oecd.org; niels.langkjaer@eurostat.cec.be; mchamie@un.org.

C.L. Kincannon
Vyriausiasis statistikas, OECD
Paryžius, 1998 m. spalio mėn.

TURINYS

PRATARMĖ

1 skyrius: Funkciniai Nacionalinių sąskaitų sistemos klasifikatoriai (SNA, 1993)	3
2 skyrius: Individualaus vartojimo išlaidų pagal paskirtį klasifikatorius	7
3 skyrius: Ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams, išlaidų pagal paskirtį klasifikatorius	12
4 skyrius: Valdymo funkcijų klasifikatorius	14

1 SKYRIUS

FUNKCINIAI NACIONALINĖS SĄSKAITŲ SISTEMOS KLASIFIKATORIAI (SNA, 1993)

Ivadas

- 1.1 SNA¹ (1993) apima keturis funkcinis klasifikatorius²:
- COICOP: Individualaus vartojimo išlaidų pagal paskirtį klasifikatorių;
 - COPNI: Ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams, išlaidų pagal paskirtį klasifikatorių;
 - COFOG: Valdymo funkcijų klasifikatorių;
 - COPP: Gamintojų išlaidų pagal paskirtį klasifikatorių.
- 1.2 Visi keturi klasifikatoriai skaidomi į trijų pakopų lygmenis, t.y.:
- 01. Skyrius (arba dviejų skaitmenų lygmuo);
 - 01.1 Grupė (arba trijų skaitmenų lygmuo);
 - 01.1.1 Klasė (arba keturių skaitmenų lygmuo).
- 1.3 Kiekvieną klasifikatorių apibrėžia klasė arba keturių skaitmenų lygmuo. SNA (1993) tik numato klasifikatorių sandarą – dviejų skaitmenų lygmenį numato COPNI ir trijų skaitmenų lygmenį - COICOP, COFOG ir COPP. Išskyrus COPP, kuris yra naujas klasifikatorius, kiekvieno klasifikatoriaus sandara grindžiama ankstesniais klasifikatoriais – t.y. “Namų ūkio prekių ir paslaugų klasifikatoriumi”, SNA³ (1968) “Privačių ne pelno organizacijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams, išlaidų pagal paskirtį klasifikatoriumi” ir “Valdymo funkcijų klasifikatoriumi”, išleistu 1980 m.⁴.
- 1.4 OECD ir Jungtinių Tautų statistikos padalinys (UNSD) įsipareigojo pertvarkyti klasifikatorių sandarą ir apibrėžimus. OECD, glaudžiai bendradarbiaudama su Europos Bendrijos statistikos tarnyba (Eurostat), buvo atsakinga už COICOP, COPNI ir COFOG klasifikatorių parengimą. UNSD buvo atsakingas už COPP klasifikatoriaus parengimą. Šiame dokumente išsamiai pateikiami tik COICOP, COPNI ir COFOG klasifikatoriai.

Paskirtis ir funkcija

- 1.5 Sąvokos “paskirtis” ir “funkcija” pakaitomis vartojamos SNA (1993); sąvoka “tikslas” buvo vartojama SNA (1968). Visi šie trys žodžiai vartojami tai pačiai reikšmei nusakyti, t.y. socialiniams ir ekonominiams tikslams, kurių siekdami instituciniai padaliniai naudoja įvairių rūšių išlaidas.
- 1.6 Šie keturi klasifikatoriai pirmiausia skirti sandoriams (operacijoms) klasifikuoti, šiuos sandorius atlieka namų ūkiai, ne pelno institucijos, teikiančios paslaugas namų ūkiams (NPISH),

¹ *System of National Accounts 1993*, Commission of the European Communities, International Monetary Fund, Organisation for Economic Co-operation and Development, United Nations, World Bank, 1993.

² Išleidus SNA1993, Jungtinių Tautų Statistikos komisija 28-osios savo sesijos metu pasiūlė ateityje funkcinis klasifikatorius vadinti *išlaidų pagal paskirtį klasifikatoriais*.

³ *A System of National Accounts*, United Nations, New York, 1968.

⁴ *Classification of the Functions of Government*, United Nations, New York, 1980.

vyriausybė ir gamintojai, jie baigiasi apmokėjimais, t.y. pinigais, mokamais už einamųjų ar pagrindinių prekių įsigijimą ar už darbą bei kitas paslaugas, už finansinio turto įsigijimą ar už finansinių įsipareigojimų išplėtimą.

- COICOP klasifikatorius taikomas tik vienos rūšies išlaidoms klasifikuoti – t.y. namų ūkių, ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), ir centrinės vyriausybės individualaus vartojimo išlaidoms;
- COPNI ir COFOG klasifikatoriai taikomi sandoriams (operacijoms) klasifikuoti, įskaitant atitinkamai ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), ir centrinės vyriausybės galutinio vartojimo išlaidų, tarpinio vartojimo, bendrojo kapitalo formavimo bei kapitalo ir einamųjų pervedimų sąnaudas;
- COPP klasifikatorius taikomas finansinių ir ne finansinių bendrovių bei neįtrauktų įmonių tarpinio vartojimo ir kapitalo sąnaudoms klasifikuoti.

1.7 SNA (1993) IV skyriuje “*Instituciniai padaliniai ir sektoriai*” pateikiami išsamūs institucinių sektorių, kuriems skirti klasifikatoriai, apibrėžimai ir todėl jie čia nebekartojami.

Funkcinių klasifikatorių vartojimas

1.8 SNA (1993) XVIII skyrius “*Funkciniai klasifikatoriai*” apibrėžia tris šių klasifikatorių vartojimo kryptis.

1.9 Pirmoji vartojimo kryptis susijusi su COFOG klasifikatoriaus specifiškumu. Valstybės paslaugos namų ūkiams gali būti teikiamos individualiai arba kolektyviai. COFOG klasifikatoriuje atskiriamos centrinės vyriausybės teikiamos individualios ir kolektyvinės paslaugos. Individualių paslaugų išlaidos priskiriamos natūriniais socialiniams pervedimams. Jos išskaitomos iš visų vyriausybės galutinio vartojimo išlaidų, kad būtų galima gauti faktines galutines vyriausybės vartojimo išlaidas (arba faktines kolektyvinio vartojimo išlaidas) ir pridamos prie namų ūkių ir ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), galutinio vartojimo išlaidų, kad būtų galima gauti grynąsias galutines namų ūkių vartojimo išlaidas (arba faktines individualaus vartojimo išlaidas)⁵.

1.10 Antrąją vartojimo kryptimi siekiama pateikti plačią statistikos, susijusios su namų ūkių, ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), vyriausybės ir gamintojų išlaidomis, kuri, kaip rodo patirtis, yra reikalinga ir taikoma įvairiems analitiniams tikslams, skalę. Pavyzdžiui, COICOP klasifikatorius pateikia namų ūkių maisto, drabužių, būsto, sveikatos priežiūros ir švietimo išlaidas, kurios yra svarbus šalies gerovės rodiklis; COFOG klasifikatorius pateikia vyriausybės sveikatos priežiūros, švietimo, socialinės apsaugos ir aplinkos apsaugos išlaidas, taip pat išlaidas, skirtas finansiniams ir biudžeto reikalams, užsienio reikalams, gynybos ir viešosios tvarkos bei saugumo reikalams; COPP gali teikti informaciją apie verslo išorines paslaugas, perkamas iš kitų įmonių, t.y. tarp gamintojų didėjančią tendenciją maitinimo, valymo, transporto, audito ir kitas paslaugas, kurios anksčiau buvo teikiamos toje įmonėje kaip pagalbinės paslaugos, pirkti iš kitų įmonių.

1.11 Trečiąją klasifikatorių vartojimo kryptimi siekiama vartotojams pateikti priemonės, kurių reikia pagrindiniams Sistemos duomenų junginiams iš naujo perdirbti dėl ypatingų analizės tikslų. Pavyzdžiui:

⁵ Žr. 2.4 ir 2.5 paragrafus.

- Tiriant darbo produktyvumą dažnai reikia žmogaus kapitalo įverčio (mato), kuris paprastai išvedamas iš informacijos apie ankstesnes švietimo išlaidas. Keturi funkciniai klasifikatoriai nurodo namų ūkių, ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), vyriausybės ir gamintojų išlaidas švietimui.
- Tyrinėjant ekonomikos plėtrą kartais linkstama tyrimų ir taikomosios veiklos išlaidas nagrinėti kaip kapitalo formavimo, o ne kaip tarpinio vartojimo išlaidas. COPNI, COFOG ir COPP klasifikatoriai atskirai išskiria tyrimus ir taikomąją veiklą.
- Tyrinėjant namų ūkio išlaidas ir santaupas, kai kurių tyrėjų nuomone, yra naudingiau nagrinėti ilgalaikio naudojimo prekių išlaidas kaip kapitalo, o ne kaip einamąsias išlaidas. COICOP klasifikatoriuje atskirai išskiriamos ilgalaikio vartojimo prekių išlaidos.
- Tyrinėjant ekonomikos plėtros poveikį aplinkai, tyrėjams dažnai reikia informacijos apie išlaidas aplinkai padarytai žalai atitaisyti ar jai išvengti. Aplinkos apsauga apibrėžiama COPNI, COFOG ir COPP klasifikatoriuose.

Bendrosios funkcijos

1.12 1.1. lentelėje pateikiama kai kurių socialinių ir ekonominių funkcijų, kurios yra bendros dviem ar daugiau iš keturių klasifikatorių, sąrašas. “x” reiškia, kad funkcija yra svarbi tam instituciniam sektoriui ir todėl nurodoma klasifikatoriuje, apimančiame šį sektorių; jeigu “x” nėra, tai reiškia, kad funkcija yra arba nesvarbi tam tikram sektoriui, arba manoma, kad jos vertė daugelyje šalių yra kiekybiškai nereikšminga ir todėl nenurodoma.

1.1. lentelė **Funkcijų, bendrų daugiau negu vienam klasifikatoriui, pavyzdžiai**

Funkcija	Namų ūkiai COICOP	Ne pelno institucijos, Centrinė vyriausybė teikiančios paslaugas namų ūkiams COPNI	COFOG	Bendrovės ir neįtrauktos įmonės COPP
Sveikata	x	x	x	x
Poilsis	x	x	x	x
Kultūra	x	x	x	x
Švietimas	x	x	x	x
Socialinė apsauga	x	x	x	x
Aplinkos apsauga	-	x	x	x
Tyrimai ir taikomoji veikla	-	x	x	x
Būstas	x	x	x	-
Transportas	x	-	x	x
Ryšiai	x	-	x	x
Parama nelaimių atveju	-	x	x	-
Ekonominė užsienio pagalba	-	x	x	-
Religija	-	x	x	-

1.13 Šiuose klasifikatoriuose nurodomos funkcijos, kurios, kaip manoma, daugelyje šalių bus svarbios paskutiniaisiais dvidešimtojo amžiaus metais. Kai kurios šalys pirmenybę gali teikti

funkcijoms, kurios nepateiktos 1.1. lentelėje, o laikui bėgant, kai kurios 1.1 lentelėje nurodytos funkcijos gali būti pakeistos kitomis, kurių dabar neįmanoma numatyti. Kaip ir visus tarptautinius klasifikatorius, taip ir funkcinis klasifikatorius būtina pritaikyti nacionaliniams reikalavimams ir peržiūrėti juos, kad šie atitiktų kintančias aplinkybes.

Susiję klasifikatoriai

1.14 Trys šiame dokumente pateikti funkciniai klasifikatoriai yra tarpusavyje susiję. Jie taip pat yra susiję su kitais tarptautiniais klasifikatoriais, kurie išvardyti COICOP, COPNI ir COFOG klasifikatoriams skirtuose skyriuose. Dar vienas tarptautinis klasifikatorius, susijęs su visais trimis klasifikatoriais, bet nepaminėtas tuose skyriuose, yra klasifikatorius “Tarptautinė standartinė švietimo klasifikacija” (ISCED-97)⁶. Vis dėlto, konsultacijų metu daugelis šalių prašė išsaugoti ISCED-76⁷ klasę “Švietimo paslaugos, neskaidomos pagal lygmenis”. Ši klasė iš naujo įtraukta į visus tris klasifikatorius.

⁶ *International Standard Classification of Education 1997*, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), Paris, 1997.

⁷ *International Standard Classification of Education*, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), Paris, 1976.

2 SKYRIUS

INDIVIDUALAUS VARTOJIMO IŠLAIDŲ PAGAL PASKIRTĮ KLASIFIKATORIUS (COICOP)

Klasifikatoriaus vartojimas

2.1 COICOP klasifikatorius yra sudėtinė SNA (1993) dalis, bet taip pat ketinama jį naudoti kitose trijose statistikos srityse: tiriant namų ūkio biudžetą, nustatant vartojimo kainų rodiklius bei lyginant tarptautinius BVP ir jo sudėtines išlaidas. Dėl šių vartojimo sričių COICOP klasifikatorius turės būti skaidomas detaliau, skyrius skaidant į klases, bet turint omenyje šalių ir skirtingų sričių statistikos duomenų lyginimą, pagrindinės COICOP sandaros išlaikymas turės daug privalumų. Vis dėlto reikia pripažinti, kad COICOP klasifikatorius grindžiamas SNA (1993) sąvokomis ir apibrėžimais, kuriuos ne visada tinka taikyti kitose srityse. Pavyzdžiui, tiriant namų ūkio biudžetą nepraktiška namų ūkių klausti apie išlaidas draudimo paslaugų mokesčiams, kaip to reikia COICOP, o į vartojimo kainų rodiklius kai kurios šalys gali įtraukti būsto paskolų palūkanas, kurios neįeina į COICOP klasifikatorių.

2.2 COICOP klasifikatoriuje nustatomos išlaidų paskirtys yra grindžiamos vartojimo išlaidų klasifikacijomis, kurias sukūrė nacionalinės statistikos tarnybos ir taiko jas įvairiems analitiniams tikslams. Nors COICOP klasifikatorius nėra tiesiogiai susijęs su tam tikru vartojimo modeliu, klasifikacija yra sudaryta taip, kad plačiai atspindėtų pajamų taikymo (paskirstymo) skirtumus. Pavyzdžiui, mažas pajamas turintys namų ūkiai palyginti didelę biudžeto dalį išleidžia maistui, drabužiams ir būstui, o turtingesni namų ūkiai daugiau išleidžia transportui, švietimui, sveikatos priežiūrai ir poilsiui.

2.3 COICOP klasės skirstomos į paslaugas (S), trumpalaikio vartojimo (ND), vidutinio vartojimo (SD) ir ilgalaikio vartojimo (D) prekes. Ši papildoma klasifikacija naudojama kitiems analitiniams tikslams. Pavyzdžiui, kartais naudinga įvertinti (apskaičiuoti) turimas namų ūkio pagrindinių prekių atsargas; COICOP klasifikatoriaus klasių prekės, kurios fiksuojamos kaip ilgalaikio vartojimo prekės, sudaro pagrindinius tokių vertinimų (skaičiavimų) elementus.

Individualaus vartojimo išlaidos

2.4 COICOP klasifikatorius yra naudojamas trijų institucinių sektorių – namų ūkių, ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), ir centrinės vyriausybės – individualaus vartojimo išlaidoms nustatyti. Individualaus vartojimo išlaidos – tai išlaidos, kurios išleidžiamos individualių asmenų ar namų ūkių reikmėms.

- **Visos** namų ūkių vartojimo išlaidos yra apibrėžiamos kaip individualios; COICOP klasifikatoriaus 01–12 skyriai nurodo išlaidų paskirtis.
- **Visos** ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), vartojimo išlaidos pagal susitarimą taip pat priskiriamos namų ūkių vartojimo išlaidoms; COICOP klasifikatoriaus 13 skyrius nurodo ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), išlaidų paskirtis.

- Tik **kai kurios** centrinės vyriausybės vartojimo išlaidos yra apibrėžiamos kaip individualios. Išlaidos, skirtos bendrosioms visuomenės paslaugoms, gynybos, viešosios tvarkos ir saugumo, ekonominiams reikalams, aplinkos apsaugai ir būstui bei bendruomenės patogumams yra traktuojamos kaip labai naudingos bendruomenei kaip visumai, o ne atskiriems namų ūkiams. Jos vadinamos kolektyvinio vartojimo išlaidomis (arba faktinio galutinio centrinės vyriausybės vartojimo išlaidomis ar faktinio kolektyvinio vartojimo išlaidomis) ir neįeina į COICOP klasifikatorių. COICOP klasifikatoriaus 14 skyrius nurodo tas vyriausybės išlaidas, kurios yra laikomos individualiomis, ir jas klasifikuoja pagal paskirtį – būtent sveikatos, švietimo, socialinės apsaugos, poilsio ir kultūros⁸.

2.5 SNA (1993) tiek ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), tiek centrinės vyriausybės individualaus vartojimo išlaidos vadinamos natūriniais socialiniais pervedimais, jie sumuojami su namų ūkių individualaus vartojimo išlaidomis, kad būtų gauta suma, vadinama faktinio galutinio namų ūkių vartojimo išlaidomis (ar faktinio individualaus vartojimo išlaidomis). Suvedant atitinkamas namų ūkių, ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), ir centrinės vyriausybės išlaidas, COICOP klasifikatorius nurodo išlaidas, kurios sudaro šią sumą, ir klasifikuoja jas pagal vartojimo paskirtį.

COICOP, COPNI ir COFOG tarpusavio ryšiai

2.6 COICOP klasifikatorius susideda iš trijų dalių:

- **01 – 12 skyriai** Namų ūkių individualaus vartojimo išlaidos
- **13 skyrius** Ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), individualaus vartojimo išlaidos
- **14 skyrius** Centrinės vyriausybės individualaus vartojimo išlaidos

2.7 13 ir 14 skyriuose klasifikuojamos išlaidos pasikartoja funkcinuose ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH) ir centrinės vyriausybės klasifikatoriuose – t.y. COPNI ir COFOG. Taigi, jei ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), ir centrinės vyriausybės vartojimo išlaidos buvo suklasifikuotos pagal COPNI ir COFOG klasifikatorius, tai šių dviejų klasifikatorių individualaus vartojimo išlaidos gali būti tiesiogiai pervedamos į COICOP klasifikatoriaus 13 ir 14 skyrius.

COICOP statistikos pateikimas

2.8 COICOP klasifikatorius sudarytas pagal vertikalų principą – pirmiausia namų ūkių išlaidos, po to ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), ir galiausiai centrinės vyriausybės išlaidos. Taip yra žymiai patogiau kaupti duomenis. **Pateikiant** statistiką pagal COICOP klasifikatorių, ji gali būti informatyvesnė, jei bus pateikta pagal žemiau 2.1. lentelėje duodamą matricą. Paskutinis stulpelis parodo faktinio individualaus vartojimo išlaidas pagal paskirtį, o 2 - 4 stulpeliai parodo trijų

⁸ SNA (1993) 9.87 paragrafas nurodo dalį išlaidų, skirtų būstui suteikti, dalį išlaidų, skirtų namų ūkių atliekoms rinkti ir dalį išlaidų, skirtų transporto sistemai, kaip individualias. Atitinkamos būsto ir transporto išlaidų dalys priskiriamos socialinei apsaugai. Kita vertus, namų ūkių atliekų rinkimas dabar grupuojamas tik kaip kolektyvinė paslauga.

institucinių sektorių – namų ūkių, ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), ir centrinės vyriausybės – įnašus į šią sumą.

2.1. lentelė. Siūloma COICOP statistikos pateikimo matrica

Paskirtis	COICOP: Namų ūkis	COICOP: NPISH	COICOP: vyriausybė	Faktinio individualaus vartojimo išlaidos
Maistas ir nealkoholiniai gėrimai	01			01
Alkoholiniai gėrimai, tabakas ir kt.	02			02
Drabužiai ir avalynė	03			03
Būstas, vanduo ir kuras	04	13.1	14.1	04 + 13.1 + 14.1
Būsto apstatymo, namų ūkio reikmenys, kt.	05			05
Sveikata	06	13.2	14.2	06 + 13.2 + 14.2
Transportas	07			07
Ryšiai	08			08
Poilsis ir kultūra	09	13.3	14.3	09 + 13.3 + 14.3
Švietimas	10	13.4	14.4	10 + 13.4 + 14.4
Restoranai ir viešbučiai	11			11
Socialinė apsauga	12.4	13.5	14.5	12.4 + 13.5 + 14.5
Įvairios prekės ir paslaugos	12 (minus 12.4)			12 (minus 12.4)
Kitos paslaugos		13.6		13.6
Iš viso				

Klasifikavimo vienetai

2.9 Nuo 01 iki 12 skyriaus, klasifikuojant namų ūkio vartojimo išlaidas, klasifikavimo vienetais laikomos išlaidos vartojimo prekėms ir paslaugoms įsigyti. Paprastai pagrindiniai duomenys surenkami iš šių vieno ar daugiau šaltinių: namų ūkio išlaidų tyrimai, mažmeninės prekybos statistika ir prekių srauto įverčiai, į kuriuos įeina visų prekių ir paslaugų atsargų skirstymas į tarpinio ir galutinio vartojimo prekes ir paslaugas. Svarbu pažymėti, kad klasifikavimo vienetai yra išlaidos tam tikroms prekėms ir paslaugoms; tai nėra tikslinės išlaidos kaip tokios. COICOP klasifikatoriaus 01-12 skyriai šias pagrindines statistikos rūšis paverčia tiksline klasifikacija, grupuodami kartu įvairias prekes ir paslaugas, kurios turi apibrėžtą paskirtį, pavyzdžiui, puoselėti kūną, saugant jį nuo atšiauraus oro, apsaugant nuo ligų ir jas gydant, suteikti žinių, keliaujant iš vienos vietos į kitą ir pan.

2.10 13 ir 14 skyrių klasifikavimo vienetai paaiškinami skyriuose, susijusiose su COPNI ir COFOG klasifikatoriais.

Įvairialypės paskirties prekės ir paslaugos

2.11 Didesnė prekių ir paslaugų dalis gali būti priskiriama vienintelei paskirčiai bet tikėtina, kad kai kurios prekės ir paslaugos gali būti priskiriamos daugiau negu vienai paskirčiai Pavyzdžiui, variklių kuras, kuris gali būti naudojamas kaip energijos šaltinis transporto priemonėms, priskiriamoms tik

transportui, taip pat transporto priemonėms, priskiriamoms tik poilsiui bei sniego automobiliams ir dviračiams, kurie gali būti perkami ir transporto ir poilsio tikslais.

2.12 Pagal bendrąją taisyklę įvairialypės paskirties prekės ir paslaugos turėtų būti priskiriamos skyriui, atspindinčiam pirmaujančią paskirtį. Todėl variklių kuras yra priskiriamas daliai *“Transportas”*. Jei atskirose šalyse pirmaujanti paskirtis skiriasi, įvairialypės paskirties prekės ir paslaugos turėtų būti priskirtos skyriui, atspindinčiam pagrindinę paskirtį šalyse, kuriose atitinkamos prekės ar paslaugos yra ypač svarbios. To pasekoje ir sniego automobiliai ir dviračiai priskiriami daliai *“Transportas”*, nes jų pagrindinė paskirtis regionuose, kuriuose daugiausiai perkama šių įtaisų: sniego automobilių - Šiaurės Amerikoje ir Šiaurės šalyse, ir dviračių - Afrikoje, Pietryčių Azijoje, Kinijoje ir žemutinėse Šiaurės Europos šalyse, yra transportas.

2.13 Kiti įvairialypės paskirties prekių pavyzdžiai gali būti: maistas, vartojamas ne namuose, kuris priskiriamas daliai *“Restoranai ir viešbučiai”*, bet ne *“Maistas ir nealkoholiniai gėrimai”*; turistiniai furgonai, kurie priskiriami daliai *“Poilsis ir kultūra”*, o ne *“Transportas”*; ir krepšinio bateliai ir kita sportinė avalynė, tinkama nešioti kasdieną ar poilsiui, kurie priskiriami daliai *“Apranga (drabužiai) ir avalynė”*, o ne – *“Poilsis ir kultūra”*.

2.14 Nacionalinės statistikos specialistai yra skatinami perskirstyti įvairialypės paskirties prekes ir paslaugas, jei jie mano, kad alternatyvi paskirtis yra tinkamesnė jų šalyje. Tokie perskirstymai turėtų būti pateikiami su išnašomis.

Mišrios paskirties prekės ir paslaugos

2.15 Kartais atskiras išlaidas gali sudaryti grupė prekių ir paslaugų, kurios yra dviejų ar daugiau skirtingų paskirčių. Pavyzdžiui, viso kelionės paketo pirkimas apims mokėjimus už transporto, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugas, o švietimo paslaugų pirkimas gali apimti mokėjimus už sveikatos priežiūrą, transportą, apgyvendinimą, maistą, mokymo medžiagą ir kt.

2.16 Išlaidos, apimančios dvi ar daugiau paskirčių, yra nagrinėjamos kiekvienu atveju atskirai, siekiant kuo tikslesnio paskirties klasifikavimo ir suderinimo su praktinėmis duomenų prieinamumo galimybėmis. Taigi atostogų paketo pirkimas priskiriamas daliai *“Atostogų paketai”*, neišskiriant atskirų išlaidų, pavyzdžiui, transporto, apgyvendinimo ir maitinimo. Kita vertus, mokėjimai už švietimo paslaugas turėtų būti priskiriami, kiek tai įmanoma, daloms *“Švietimas”*, *“Sveikata”*, *“Transportas”*, *“Restoranai ir viešbučiai”* ir *“Poilsis ir kultūra”*.

2.17 Du kiti mišrios paskirties paslaugų pavyzdžiai yra šie: stacionarių ligoninių paslaugų, apimančių mokėjimus už medicininį gydymą, apgyvendinimą ir maitinimą, pirkimas; transporto paslaugų, į kurių bilieto kainą įeina maitinimas ir apgyvendinimas, pirkimas. Stacionarių ligoninių paslaugų pirkimas priskiriamas daliai *“Ligoninių paslaugos”*, o transporto paslaugų, įskaitant apgyvendinimą ir maitinimą, pirkimas – daliai *“Transporto paslaugos”*.

Produkto tipas

2.18 Dauguma klasių apima arba prekes, arba paslaugas. Prekes apimančios klasės žymimos raidėmis (ND), (SD) ar (D), atitinkamai nurodančiomis ar prekė yra “trumpalaikio”, “vidutinio” ar “ilgalaikio” vartojimo. (S) raidė žymi paslaugas apimančias klases. Trumpalaikio ir ilgalaikio

vartojimo prekių atskyrimas grindžiamas tuo, ar prekės gali būti vartojamos tik kartą, ar jos gali būti vartojamos pakartotinai, ar jos gali būti vartojamos nuolat, žymiai ilgesnį nei vienerių metų laikotarpį⁹. Be to, tokių ilgalaikio vartojimo prekių kaip automobiliai, šaldytuvai, skalbimo mašinos ir televizoriai, pirkimo kainos palyginti yra labai didelės. Vidutinio vartojimo prekės skiriasi nuo ilgalaikio vartojimo prekių tuo, kad tikėtinas jų vartojimo laikas, nors ir ilgesnis negu vieneri metai, dažnai yra žymiai trumpesnis, ir tuo, kad jų prikimo kaina yra žymiai mažesnė¹⁰.

2.19 Kai kurios klasės apima ir prekes, ir paslaugas, nes dėl praktinių priežasčių yra sunku jas išskaidyti į prekes ir paslaugas. Tokios klasės paprastai žymimos raide (S), manant, kad vyrauja paslaugos elementas. Taip pat yra klasių, kurios apima arba ir trumpalaikio, ir vidutinio vartojimo prekes, arba ir vidutinio, ir ilgalaikio vartojimo prekes. Tokios klasės pažymimos raidėmis (ND), (SD) ar (D), atsižvelgiant į tai, kokio tipo prekė yra laikoma pačia svarbiausia.

Ryšys su „Svarbiausiu produktų klasifikatoriumi“

2.20 „Svarbiausias produktų klasifikatorius“ (CPC)¹¹ yra glaudžiai susijęs su COICOP klasifikatoriaus 01 - 12 skyriais, nes išlaidos plataus vartojimo prekėms sudaro pagrindinius šios klasifikatoriaus dalies elementus. CPC klasifikatoriaus ir COICOP klasifikatoriaus 01 - 12 skyrių elementų sąsajos lentelė bus išleista atskiru leidiniu.

⁹ Žr. SNA (1993) 9.38 paragr.

¹⁰ Žr. SNA (1993) 6.93 paragr.

¹¹ *Central Product Classification (CPC), Version 1.0*, United Nations, New York, 1998.

3 SKYRIUS

NE PELNO INSTITUCIJŲ, APTARNAUJANČIŲ NAMŲ ŪKIUS, IŠLAIDŲ PAGAL PASKIRTĮ KLASIFIKATORIUS (COPNI)

Klasifikatoriaus vartojimas

3.1 Pagal susitarimą SNA (1993) visos ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), vartojimo išlaidos yra priskiriamos individualaus vartojimo išlaidoms. Pagrindinis COPNI klasifikatoriaus tikslas – klasifikuoti ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISHs), išlaidas, kad jos atitiktų namų ūkių ir centrinės vyriausybės individualaus vartojimo išlaidų paskirtį, tuo siekiant gauti sumines SNA 1993 faktinio galutinio namų ūkių vartojimo išlaidas (arba faktinio individualaus vartojimo išlaidas)¹².

3.2 COPNI klasifikatorius taip pat gali būti naudojamas tarptautiniam ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), veiklos rūšių palyginamumui palengvinti. Daugelyje šalių šių institucijų veikla yra svarbi sudėtinė vyriausybės veiklos sferos, teikiant gyventojams švietimo, sveikatos ir socialinės apsaugos paslaugas, dalis. Kai kuriose šalyse ne pelno institucijos, teikiančios paslaugas namų ūkiams (NPISHs), taip pat pradeda veikti netradicinėse srityse, tokiose kaip aplinkos apsauga, žmogaus teisių apsauga ir mažumų grupių gynimas. COPNI klasifikatorius įtraukia tiek šias naujesnes, tiek ir tradicines funkcijas, tokias kaip sveikatos priežiūros ir švietimo paslaugų teikimas.

Klasifikavimo vienetai

3.3 Praktiškai COPNI klasifikatorius klasifikuoja individualias ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), išlaidas pagal paskirtį. Vis dėlto daugumoje šalių yra labai nedaug informacijos apie ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), atskiras veiklos rūšis, todėl dėl praktinių priežasčių paprastai klasifikacijos vienetu bus pačios ne pelno institucijos, teikiančios paslaugas namų ūkiams (NPISH). Daug, galbūt dauguma, ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), tenkina vienintelę paskirtį ir gali būti klasifikuojamos pagal vieną funkciją. Net jei plačiai apibūdinama ne pelno institucija, teikianti paslaugas namų ūkiams (NPISH), atlieka dvi ar daugiau funkcijų – pavyzdžiui, religinė organizacija, valdanti ligonines ir mokyklas bei organizuojanti religines ceremonijas – paprastai kiekvienai funkcijai bus galima priskirti atskirus vienetus. Jei neįmanoma kiekvienai funkcijai priskirti atskirų vienetų arba nėra įverčių, susijusių su kiekviena funkcija, tai ne pelno institucija, teikianti paslaugas namų ūkiams (NPISH), kaip vienetas turi būti priskiriama tai funkcijai, kuri vyrauja užimtumo ar visų išlaidų atžvilgiu.

3.4 Anksčiau aptartų dalykų išimtis – kredito fondai ir labdaros organizacijos, kurios finansuoja tyrimus ir mokslines studijas keliais būdais. Išlaidos tokioms studijoms turėtų būti priskiriamos atskirai atitinkamai funkcijai, o ne vyraujančiai funkcijai.

¹² Žr. 2.4 ir 2.5 paragr.

Išlaidos, įtrauktos į COPNI klasifikatorių

3.5 3.1. lentelė pateikia išlaidų, kurios iš esmės gali būti klasifikuojamos pagal COPNI klasifikatorių, sąrašą. Dėl nepakankamos ne pelno institucijų, teikiančių paslaugas namų ūkiams (NPISH), statistikos daugumoje šalių tikėtina, kad ne visos išlaidos, pateikiamos lentelėje, gali būti klasifikuojamos pagal COPNI klasifikatorių. Pagrindinis dėmesys turėtų būti kreipiamas į galutinio vartojimo išlaidų (P3) klasifikaciją, nes ji turės būti pervedama į COICOP klasifikatoriaus 13 skyrių, kad būtų galima gauti faktinio galutinio namų ūkių vartojimo išlaidas (arba faktinio individualaus vartojimo išlaidas).

3.1 lentelė. Išlaidos, kurios turėtų būti klasifikuojamos pagal COPNI

Išlaidos	SNA (1993) sandorio kodas
Galutinio vartojimo išlaidos, iš kurių ¹³ :	P3
- Tarpinis vartojimas	P2
- Kompensacija dirbantiems	D1
- Pagrindinio kapitalo vartojimas	K1
- minus Rinkos produkcija	P11
Bendrojo kapitalo formavimas	P5
Subsidijos	D3
Nuosavybės pajamos	D4
Socialinės pašalpos, išskyrus natūrinius socialinius pervedimus	D62
Kiti einamieji pervedimai	D7
Kapitalo pervedimai	D9
Vertybiniai popieriai, išskyrus akcijas	F3
Paskolos	F4
Akcijos ir kiti vertybiniai popieriai	F5

Susiję klasifikatoriai

3.6 Johns Hopkins universiteto¹⁴ Politikos tyrimų institutas sukūrė “Tarpautinį ne pelno organizacijų klasifikatorių” (ICNPO). Jį sudaro 12 pagrindinių grupių, tokių kaip “Kultūra ir poilsis”, “Švietimas ir tyrimai”, “Sveikata”, “Socialinės paslaugos”, “Aplinka”, “Religija” ir kt., kurios yra panašios į COPNI klasifikatoriaus skyrius. Vis dėlto ICNPO labiau yra veiklos rūšių klasifikatorius negu klasifikatorius pagal paskirtį. Taigi, pavyzdžiui, ICNPO klasifikatoriuje visi tyrimai (tiriamoji veikla) tiesiog priskiriami vieninteliam pogrupiui, o ne pagal savo paskirtį, kaip COPNI klasifikatoriuje. Todėl duomenys, klasifikuojami pagal ICNPO klasifikatorių, turėtų būti šiek tiek (dažniausiai labai nežymiai) pakeičiami, kad juos būtų galima pervesti į COPNI klasifikatorių.

¹³ Galutinio vartojimo išlaidas (P3) nebūtinai sudaro išlaidų suma (P2, D1 ir K1), atėmus rinkos produkciją (P11). Jos taip pat apima prekes ir paslaugas, kurias ne pelno institucijos, aptarnaujančios namų ūkius (NPISH), perka iš rinkos gamintojų, kad tiesiogiai galėtų paskirstyti namų ūkiams kaip natūrinius socialinius pervedimus. Kadangi prekės ir paslaugos toliau neapdorojamos, tokie pirkimai priskiriami galutinėms, o ne tarpinėms išlaidoms (SNA, 1993 9.79 paragrafas).

¹⁴ *The International Classification of Non-Profit Organizations: INCPO - Revision 1, 1996*, Lester M. Salamon and Helmut K. Anheier, Working Paper No. 19, Institute for Policy Studies, Johns Hopkins University, Baltimore, USA, June 1996.

4 SKYRIUS

VALDYMO FUNKCIJŲ KLASIFIKATORIUS (COFOG)

Klasifikatoriaus vartojimas

4.1 Pagrindinis COFOG klasifikatoriaus tikslas – nustatyti individualių namų ūkių vartojimo išlaidas, kurios aptartos COICOP klasifikatoriaus 14 skyriuje, siekiant gauti sumines SNA 1993 faktines galutines namų ūkių vartojimo išlaidas (ar faktines individualias vartojimo išlaidas)¹⁵. Klasifikatoriuje aiškiai išskirti šių išlaidų skyriai, grupės ir klasės.

4.2 COFOG klasifikatorius leidžia stebėti išlaidų tendencijas pagal tam tikras funkcijas laiko atžvilgiu. Tradicinė valdymo apskaita šiam tikslui netinka, nes atspindi organizacinę valdymo struktūrą; taigi nuoseklumą laiko atžvilgiu gali iškreipti organizaciniai pokyčiai. Pavyzdžiui, jei vyriausybė įkuria naują departamentą, kuris sujungia keletą programų, kurias seniau vykdė keli skirtingi departamentai arba jos buvo vykdomos skirtingų valdymo lygmenų, tai paprastai neįmanoma naudoti tradicinę valdymo apskaitą šių funkcijų išlaidoms palyginti.

4.3 COFOG klasifikatorius taip pat vartojamas atliekant tarpvalstybinius palyginimus, lyginant tų šalių vyriausybės dalyvavimo ekonomikos ir socialinėse srityse laipsnius. Klasifikatorius padeda neutralizuoti organizacinius pokyčius vienos šalies valdyme ir jam neturi įtakos organizaciniai skirtumai tarp šalių. Pavyzdžiui, vienoje šalyje visas su vandens tiekimu susijusias funkcijas gali atlikti viena valstybinė agentūra, o kitoje šalyje šios funkcijos gali būti paskirstytos departamentams, dirbantiems aplinkos apsaugos, gyvenamojo ploto ir pramonės plėtros srityse. Funkcijų klasifikatorius gali visų šių skirtingų padalinių funkcijas analizuoti kartu pagal vandens tiekimo funkciją.

Klasifikavimo vienetai

4.4 Iš principo klasifikacijos vienetai yra kaip atskiri sandoriai (operacijos). Tai reiškia, kad kiekvienam pirkiniui, atlyginimo išmokėjimui, paskolos išmokėjimui ar kitokioms išlaidoms turėtų būti priskiriamas COFOG klasifikatoriaus kodas pagal funkciją, atitinkančią tą sandorį. Rekomenduojama griežtai laikytis šio principo, atliekant kapitalo ir einamuosius pervedimus bei skolinimą, atėmus gražintas skolas. Tačiau daugelio kitų išlaidų atveju sandorių paprastai negalima naudoti kaip klasifikacijos vienetų. Tada COFOG kodai turi būti priskiriami institucijoms, programų vykdytojams, biurams ir kitiems padaliniams, pavaldiems ministerijų departamentams. Tada visoms tam tikro vieneto išlaidoms (kurios nesutampa su turto perdavimu ir įsigijimu) bus suteikiamas COFOG klasifikatoriaus kodas, priskirtas tam padaliniui.

4.5 Kai vietoje sandorių klasifikacijos vienetais vartojamos valdymo institucijos, tai gali atsitikti taip, kad mažiausias valdymo padalinys, kurį galima identifikuoti valdymo apskaitoje, gali atlikti daugiau kaip vieną COFOG funkciją. Kartais galima proporcingai paskirstyti daugiafunkcio valdymo padalinio išlaidas pagal COFOG funkcijas, remiantis atskiroms funkcijoms skirtu darbo laiku (mėnesiais). Daugeliu atveju įmanoma yra priskirti visas daugiafunkcio padalinio išlaidas funkcijai, kuriai tenka didžiausia visų išlaidų dalis.

¹⁵ Žr. 2.4 ir 2.5. paragrafus.

Funkcijų identifikavimo problemos

4.6 Didžiąją valstybės išlaidų dalį galima vienareikšmiškai priskirti vienai klasifikacijos funkcijai, tačiau kartais reikia tai pagrįsti. Tam tikri sunkumai kartais iškyla nustatant subsidijų ir paskolų skyrimo žemės ūkio įmonėms ar padaliniams, gamybai ar kitoms sritims funkcines kategorijas. Apskirtai, tokia valstybės teikiama parama gali būti siekiama, pavyzdžiui, užtikrinti reikiamą pajėgumą jūrų laivams statyti, jei tai yra gyvybiškai svarbu šalies apsaugai; arba paremti svarbias socialines grupes (ūkininkų ar kasybininkų); arba padidinti nepakankamai apkrautų darbu ligoninių personalo užimtumą.

4.7 Politinių tikslų nereikėtų painioti su **funkcijomis**, kurios kaip terminas šiame kontekste apibrėžiamas kitaip. Taigi valstybės subsidijos laivų statykloms priskiriamos dalai “*Gamyba*”; paskolos ūkininkams priskiriamos dalai “*Žemės ūkis*”; subsidijos kasybininkams priskiriamos dalai “*Anglys ir kitas kietasis mineralinis kuras*”, o dotacijos ligoninėms atitinkamai priskiriamos dalai “*Ligoninių paslaugos*”. Šios taisyklės išimtys taikomos programoms, subsidijoms, paskoloms ar dotacijoms, kuriomis siekiama padidinti darbo vietų skaičių, pašalinant lyčių diskriminaciją arba, pavyzdžiui, neigiamą nusistatymą neįgaliųjų atžvilgiu. Jos apima programas, kuriomis siekiama padidinti užimtumą depresijos apimtuose arba neišsivysčiusiuose rajonuose. Kadangi tokios programos nepriskiriamos atskirai veiklos sričiai, kuri apibrėžta COFOG klasifikatoriuje, tai jos klasifikuojamos kaip “*Bendrieji darbo reikalai*”.

Aplinkos apsauga

4.8 Dažnai iškyla praktinių problemų nustatant aplinkos apsaugos išlaidas, nes jos pateikiamos kaip santykinai nereikšmingas punktas administracinių institucijų, turinčių kiek kitokias funkcijas, išlaidose. Pavyzdžiui, žemės ūkio ministerijoje gali būti vykdoma programa cheminių pesticidų poveikiui aplinkai stebėti, transporto padalinys gali atlikti naujo kelio statybos padarinių aplinkai tyrimą arba energetikos ministerija gali įkurti komitetą šiltadaržio dujoms tyrinėti. Gali būti, kad daugelyje šalių vyriausybės išlaidos aplinkos apsaugai yra pakankamai mažos, bet kadangi ateinančiais dešimtmečiais jų svarba gali didėti, tai COFOG statistikos skaičiuotojai turėtų ypač stengtis teisingai tokias išlaidas priskirti “*Aplinkos apsaugai*”.

Ministerijų ir administracinių išlaidų paskirstymas

4.9 Ministerijos paprastai yra atsakingos už bendros politikos, planų, programų ir biudžeto sudarymą, valdymą ir reguliavimą bei įstatymų rengimą ir įdiegimą; taip pat už bendrosios informacijos, techninės dokumentacijos ir statistikos rengimą ir platinimą. Pagal COFOG jos traktuojamos nevienodai. Ministerijos, susijusios su finansais ir užsienio reikalais, priskiriamos konkrečiai klasei. Ministerijos, susijusios su gynyba, viešąja tvarka ir saugumu, aplinkos apsauga, būstu ir komunaliniais patogumais, sveikata, poilsiu, kultūra ir religija, švietimu ir socialine apsauga, yra priskiriamos atitinkamo skyriaus klasei “*niekur kitur nepriskirti*”. Ministerijos, dirbančios vienos ar kelių pramonės šakų srityje, nepriskiriamos jokiai klasei. Todėl šių ministerijų išlaidos turi būti paskirstomos tarp atitinkamų klasių. Pavyzdžiui, transporto ministerijos išlaidos turi būti paskirstytos tarp klasių “*Kelių transportas*”, “*Vandens transportas*”, “*Geležinkelių transportas*”, “*Oro transportas*” ir “*Vamzdynų ir kitas transportas*”.

4.10 Administracinės bendrųjų paslaugų išlaidos, tokios kaip asmeninės paslaugos, tiekimo ir pirkimo, buhalterijos ir audito, kompiuterių ir duomenų apdorojimo paslaugos, kurias teikia ministerijos ar jų padaliniai, agentūros, įstaigos, programų rengimo padaliniai, biurai ir panašios institucijos, turėtų būti klasifikuojamos kiek įmanoma žemesniame detalumo lygmenyje– t.y. klasėje arba keturių skaitmenų lygmeniu. Jei administracinės išlaidos apima dvi ar daugiau klasių, tai visais atvejais turėtų būti stengiamasi išlaidas paskirstyti tarp atitinkamų klasių. Jei to negalima padaryti, suma turėtų būti priskirta tai klasei, kuriai priskaičiuojama didžiausia visų išlaidų dalis. Administracinės išlaidos, kurios negali būti paskirstytos pagal klasę, turi būti priskirtos skyriaus klasei “niekur kitur nepriskirta”.

Išlaidos, įtrauktos į COFOG klasifikatorių

4.11 4.1 lentelėje pateikiamos išlaidos, kurios yra klasifikuojamos pagal COFOG. Prioritetas teikiamas galutinio vartojimo išlaidų klasifikavimui (P3), nes individualių paslaugų vartojimo išlaidos turi būti pervedamos į COICOP klasifikatoriaus 14 skyrių, kad būtų galima gauti faktines galutines namų ūkių vartojimo išlaidas (ar faktines individualias vartojimo išlaidas). Taip pat yra svarbi bendrojo kapitalo formavimo (P5) klasifikacija.

4.1. lentelė. **Išlaidos, klasifikuojamos pagal COFOG**

Išlaidos	SNA (1993) sandorio kodas
Galutinio vartojimo išlaidos, iš kurių ¹⁶ :	P3
- Tarpinis vartojimas	P2
- Kompensacija dirbantiems	D1
- Pagrindinio kapitalo vartojimas	K1
- minus Rinkos produkcija	P11
Bendrojo kapitalo formavimas	P5
Subsidijos	D3
Nuosavybės pajamos	D4
Socialinės pašalpos, išskyrus natūrinius socialinius pervedimus	D62
Kiti einamieji pervedimai	D7
Kapitalo pervedimai	D9
Vertybiniai popieriai, išskyrus akcijas	F3
Paskolos	F4
Akcijos ir kiti vertybiniai popieriai	F5

4.12 COFOG klasifikatorius gali būti naudojamas klasifikuoti socialinėms įmokoms ir mokesčiams, kurie atlieka specifinę paskirtį, tokią kaip tiekimas padidinti mokesčius dėl tam tikrų vyriausybės išlaidų rūšių ar bendruomenės elgesiui padaryti įtakos naudingais būdais, pavyzdžiui, mažinant tabako ar alkoholio vartojimą, ar neteršiantiems (nekenksmingiems) gamybos metodams skatinti. COFOG klasifikatoriaus skyriai taip pat gali būti naudingi vyriausybės užimtumui klasifikuoti. Vis dėlto šiuo metu toks papildomas klasifikatoriaus taikymas siūlomas nacionaliniam eksperimentui ir nerekomenduojamas tarptautiniams atsiskaitymams.

¹⁶ Galutinio vartojimo išlaidas (P3) nebūtinai sudaro išlaidų suma (P2, D1 ir K1), atėmus rinkos produkciją (P11). Jos taip pat apima prekes ir paslaugas, kurias vyriausybė perka iš rinkos gamintojų, kad galėtų tiesiogiai paskirstyti namų ūkiams kaip natūrinius socialinius pervedimus. Kadangi prekės ir paslaugos toliau neapdorojamos, tokių pirkimų išlaidos priskiriamos galutinėms, o ne tarpinėms išlaidoms (SNA, 1993 9.79 paragrafas).

Pagrindinio kapitalo vartojimo išlaidos

4.13 Gali būti, kad dauguma šalių susidurs su tam tikrais sunkumais paskirstant pagrindinio kapitalo vartojimo išlaidas pagal funkcijas. Nacionalinėse sąskaitose pagrindinio kapitalo vartojimo išlaidos beveik visada įvertinamos pagal nuolatinės inventorizacijos metodą DIM. Nors iš principo šio metodo įverčiai gali būti taikomi smulkiausiems funkcijų padaliniais, praktiškai dauguma šalių skaičiuoja agreguotus pagrindinių fondų ir kapitalo nusidėvėjimo skaičius. Tokiais atvejais pagrindinio kapitalo nusidėvėjimui paskirstyti pagal funkcijas turi būti taikomi aproksimaciniai metodai. Pagrindinio kapitalo vartojimo išlaidas galima paskirstyti pagal buhalterinėse knygoose nurodytos vertės nuvertėjimą, jei prieinami tokie smulkių vyriausybės organizacinių padalinių duomenys. Taip pat pagrindinio kapitalo nusidėvėjimą vienoms ar kitoms funkcijoms paskirstyti galima pagal bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo išlaidų proporcijas per ankstesnius metus.

Socialinė apsauga

4.14 Socialinė apsauga yra kita sudėtinga klasifikatoriaus vartojimo sritis. Problemų atsiranda todėl, kad kai kurios natūrinės socialinės pašalpos, kurios šiame klasifikatoriuje priskiriamos prie „*Socialinė apsauga*“, gali būti priskiriamos kitoms COICOP klasifikatoriaus dalims. Pavyzdžiui, maisto talonai tikrai turėtų būti priskiriami daliai „*Socialinė apsauga*“. Tačiau tam tikrai analizei atlikti būtų naudinga turėti šiuos duomenis, įtrauktus į kategoriją „*Maistas ir nealkoholiniai gėrimai*“, kad būtų galima įvertinti visą faktinį maisto ir nealkoholinių gėrimų suvartojimą.

Paprasčiausias būdas norint pateikti reikiamus duomenis šio pobūdžio analizei yra pagrindinių išlaidų priskyrimas „*Socialinė apsauga*“ pažymėtoms dalims. Tokių pažymėtų dalių naudota klasifikacija turi būti identiška COICOP klasifikatoriaus skyriams. Pavyzdžiui, visa maisto talonų vertė galėtų būti parodyta taip: „*Maistas ir nealkoholiniai gėrimai* „*Socialinėje apsaugoje*“. Reikia pabrėžti, kad tai parodoma kaip pažymėta dala. „*Socialinė apsauga*“ straipsnyje netgi kada faktinis individualus vartojimas klasifikuojamas pagal COICOP. Tai nėra maisto talonų perklasifikavimas iš COFOG klasifikatoriaus kategorijos „*Socialinė apsauga*“ į COICOP klasifikatoriaus kategoriją „*Maistas ir nealkoholiniai gėrimai*“.

Susiję klasifikatoriai

4.15 „Tarptautinis standartinis gamybinis visų ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius“ (ISIC)¹⁷ yra gamybos padalinių klasifikatorius pagal jų veiklos rūšį. Praktiškai COFOG klasifikatorius yra labai panašus. Jo klasifikacijos vienetu yra atskira operacija, tačiau daugelio išlaidų rūšių atveju vienetai dažnai bus patys valdymo vienetai, kaip ir ISIC. Be to, klasifikacijos kriterijai: funkcija – COGOF atveju ir veiklos rūšis – ISIC atveju, konceptualiai yra gana panašūs. Tačiau, klasifikuojant valstybės išlaidas, COGOF yra tinkamesnis negu ISIC, kadangi COGOF funkcijų sąrašas yra išsamesnis, negu ISIC veiklos rūšių sąrašas, nes jis buvo rengiamas specialiai, atsižvelgiant į vyriausybės veiklos rūšių apimtį ir įvairovę.

4.16 Klasifikuojant kai kurias funkcijas, COFOG klasifikatorius remiasi specialiai toms funkcijoms sukurtais klasifikatoriais. Aplinkos apsaugos skirstymas grindžiamas „Aplinkos apsaugos veiklos rūšių

¹⁷ *International Standard Industrial Classification of All Economic Activities, Third Revision*, United Nations, New York, 1990.

klasifikatoriumi” (CEPA), parengtu Europos ekonominės gamtos apsaugos informacijos rinkimo sistemoje (SERIEE)¹⁸. Panašiai socialinės apsaugos skirstymas grindžiamas “Europos vieningos socialinės apsaugos statistikos sistema” (ESSPROS)¹⁹. Pagrindinių tyrimų apibrėžimai, taikomi taikomiesiems tyrimams ir eksperimentiniams darbams vystyti, pateikiami Frascati vadove, 1993²⁰.

4.17 Reikėtų pažymėti, kad “grindžiamas” nereiškia tapataus COFOG klasių ir panašių klasifikatorių atitikmens. COFOG klasifikatoriaus klasės sudarytos taip, kad galėtų būti išskaidomos pagal panašių klasifikatorių elementus.

¹⁸ *European System for the Collection of Economic Information on the Environment*, Statistical Office of the European Communities (Eurostat), Luxembourg, 1994.

¹⁹ *European System of integrated Social Protection Statistics*, Statistical Office of the European Communities (Eurostat), Luxembourg, 1996.

²⁰ *The Measurement of Scientific and Technological Activities, Proposed Standard Practice for Surveys of Research and Experimental Development*, OECD, Paris, 1994.